

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Přehled otázek pro polostrukturované interview

1. Kolik let učíte a na jakém stupni?
2. Jaká je vaše aprobace/profesionální zařazení?
3. Jaký máte názor na legislativní opatření směrem k inkluzi žáků s mentálním postižením? Jak byste jí hodnotil/a?
4. Jaký je váš postoj ke vzdělávání žáků s mentálním postižením ve vaší škole?
5. Vidíte nějaká úskalí inkluze? Jaká?
6. Vidíte nějaký přínos? Jaký?
7. Máte přímou zkušenost s inkluzí žáka s mentálním postižením?
8. Pokud ano, jaká je vaše zkušenost s inkluzí žáka s lehkým mentálním postižením?
9. Pokud ano, jakým způsobem jste se připravovala na příchod žáka s mentálním postižením?
10. Máte pocit, že jste osobně dostatečně informován/a o opatřeních, vašich možnostech a povinnostech vzhledem k zařazování dětí se SVP, zejm. LMP do této školy?
11. Jak hodnotíte vztahy intaktních žáků k inkludovanému žákovi s lehkým mentálním postižením?
12. Máte pocit dostatečné podpory ze strany vedení školy a zřizovatele?
13. Mohl/a byste ještě doplnit nějakou myšlenkou, názorem? Co dalšího je třeba říci, zdůraznit?

Příloha č. 2: Přepisy ukázkových rozhovorů:

T 5 – učitelka prvního stupně

V: Jenom vám chci říct, že ten rozhovor bude nahrávaný, jestli souhlasíte?

T: Určitě.

V: Rozhovor se týká postojů a zkušeností pedagogů této školy s inkluzí dětí s mentálním postižením, takže jde cíleně o tyhle děti.

V: Chtěla jsem se zeptat, jak dlouho už jste učitelkou?

T: Sedmnáct let.

V: A jaká je vaše aprobace?

T: První stupeň.

V: Máte přímou zkušenost se vzděláváním žáka s mentálním postižením?

T: Ano.

V: Jaký je váš postoj ke vzdělávání dětí s lehkým mentálním postižením v běžné škole?
Jaká jsou pozitiva, negativa?

T: Na konci loňského roku jsem učila dívku, která k nám přišla z jiné školy. A měla jsem ji na všechny předměty, takže ta pozitiva, určitě to bylo náročný v tom směru, že přišla na konci roku do nového kolektivu z jiné školy, takže si musela zvykat na úplně nové věci, pravidla, nový kolektiv, nového učitele, na všechno. Určitě to bylo pozitivum pro ty kamarády ve škole, protože ty v tom viděli novou kamarádku, viděli, že je to trošku jiná kamarádka a museli se naučit s ní nějakým způsobem vycházet.

Negativa: je to hrozná zátěž pro tu třídu a pro toho učitele samotného.

V: A v jakém ročníku to bylo?

T: Bylo to v první třídě.

V: A ta zátěž je v jakém smyslu?

T: Učitel si musí udělat jinou přípravu pro tohle dítě a ta jeho příprava není nikdy tak promyšlená, protože to dítě vždycky něčím překvapí, ať už kladně, že to všechno zvládla a potřebuje víc práce nebo naopak se zarazí, kterou toho učitele vůbec nenapadne, je to nějaká banalita a stráví na tom hodinu.

V: A máte pocit, že v rámci té inkluze jste měli dostatek informací třeba o těchhle dětech?

T: Já tomu rozumím, my když víme, že má takový dítě jakýkoliv s jakýmkoliv problémem přijít nám do školy tak se snažíme tu rodinu a nebo to prostředí, kde doposud bylo kontaktovat, snažíme se nějakým způsobem s takovým dítětem spřátelit vidět se dopředu říct si tak aby ten přestup byl snazší, tak aby byl ten přestup nějakým způsobem snazší Když je to dítě ze školky tak je to fajn, protože můžeme chodit do školky se dívat, jak to dítě funguje to dítě si zvyká na nás. Úplně toho času tam není tolik, protože to bývá většinou to dopoledne, kdy ten učitel učí, ale je takový pravidlo, že si to volno najdeme a je to lepší. Když je to dítě přesun z jiné školy, tak spíš kontaktujeme tu rodinu, tak chceme, aby se přišlo dítě podívat, aby ten první den byl takový opravdu jenom dívá je tu třeba na hodinku s těma rodiči a pak teprve se začleňuje do toho kolektivu.

V: Takže nemáte pocit, že by podpory z vedení byl nedostatek?

T: Snažíme se sbírat vždycky ty informace o tom daném dítěti.

V: Takže víte vždycky dopředu, že k vám někdo takový přijde?

T: Ne vždycky, ale když to víme, tak se snažíme připravit ten přesun.

V: Jakou máte zkušenost, jak se dítě vlastně začlenilo do kolektivu třídy?

T: Ze začátku to bylo těžké, těm dětem se to nelíbilo, protože to chování této dívky bylo opravdu jiné a dětem přišlo, že jim ubližuje, že se s nimi nekamarádí, že s nimi nemluví a v rámci nějakých hodin OSV, i v rámci jakýchkoliv jiných hodin, bylo nutný prostě nastavit nějaký pravidla a vysvětlit těm dětem, že to, co ta dívka dělá, tak je vlastně to, že když s nimi nekomunikuje slovy, že s nimi komunikuje jinak fyzicky a zase tu dívku nastavit, že teda nemůže těm dětem dát hned ránu, že sice je to fajn, že chce kontaktovat, ale že ne takhle, takže je to těžký, ale ve finále se to povedlo a ty děti berou tu dívku úplně v pohodě, jako svoji kamarádku.

V: A co rodiče?

T: Zatím jsem žádnou negativní reakci neslyšela a fakt je to o tom, že těm rodičům dáváme příležitost, aby mluvili. Představovaly se na třídních schůzkách paní asistentky, takže rodiče vědí, že tam je, a spíš to říkáme tak, že nás je víc odborníků na tu třídu jejich dětí a fakt se snažíme, aby ten přístup byl rozumný. Takže zatím jsem neslyšela negaci.

V: Takže i ve fungování asistenta vidíte přínos?

T: Obrovský přínos.

V: Teď kdybyste se zamyslela, jaký máte postoj k inkluzi jako takové, jestli vidíte nějaká úskalí, eventuálně jaká?

T: Úskalí jsou asi zrovna asistenti, kterých je nedostatek, když už člověk asistenta najde, tak nemá kurz, takže ty lidi, co jsem, jdou a že my jich tady potřebujeme hodně. Tak jdou bez kurzu a ten kurz si dodělávají, těch kurzů je málo, takže ty lidi, i když se sem hlásí, vědí, že tu práci chtějí dělat, takže tak ten kurz se otevírá v určitou dobu a je okamžitě plný. Takže i to je průšvih a asi ty peníze za ty asistenty. Myslím si, že kdyby to bylo lépe ohodnoceno, bude těch lidí víc, budou kvalifikovanější a ta práce bude mnohem snazší.

V: Váš postoj k inkluzi dětí s LMP je spíše kladný?

T: Jsem taková rozporuplná, ano vidím přínos, ale na druhou stranu ne vždycky a ne za každou cenu je potřeba každé dítě včlenit do toho normálního kolektivu těch dětí.

V: Takže smíšené pocity?

T: Ve většině si myslím, že to lze, je to náročný, ale ne vždycky.

V: A když jsem se ptala na ty úskalí, tak nějaký vyloženě přínos? Kdybyste si představila konkrétně inkluzi toho dítěte s tím mentálním postižením?

T: Přínos, tak rozhodně ty děti vidí, že mezi námi jsou lidé různí a naučí se tomu nějakému společenskému chování, to určitě.

V: A pro to dítě samotné?

T: To zase bere ty běžné normy od těch dětí, takže i tam to vidím, vlastně na obě strany.

V: A pro vás jako učitele?

T: Neskutečný zkušenosti, jsou to věci, se kterými se běžně nesetkáte. Takže ten přínos je tam také velký.

V: A chtěla jsem se zeptat, jestli máte ještě k tomu poznámku, kterou myslíte, že by bylo užitečný zmínit.

T: Určitě je to neskutečná zátěž na ty lidi, a když ten člověk bude chtít, ať už je to učitel nebo asistent, tak to fungovat bude, když se jakoby proto nenadchnu, aspoň maličko, tak můžu mít sebevíc asistentů ve třídě a sebevíc pomůcek a peněz, a fungovat to prostě nebude, musím pro to být aspoň trošku nakloněná.

V: Co myslíte, že by třeba pomohlo přesvědčit eventuelně naklonit...?

T: Já si myslím, že to je v těch lidech, že nepomůže nic, buďto se s tím ztotožním, anebo ne.

V: V současné chvíli máte dítě s mentálním postižením ve třídě?

T: V mé třídě ne. Mám poruchu autistického spektra a tělesně postižení.

V: A jaká je to třída?

T: Prvnáci, 1. A.

V: Děkuji vám za rozhovor.

T 9 – vychovatelka v družině

V: Chtěla jsem se vás zeptat, jakou máte odbornost a jak dlouhou pedagogickou praxi?

T: Příští rok už to bude dvacet let, co dělám ve školství a moje nejvyšší dosažené vzdělání je vyšší odborná škola pedagogická.

V: A v jakém ročníku učíte?

T: Jsem družinářkou v prvním stupni, jinak jsem minulý rok vyzkoušela i asistenci druhý stupeň, takže vím, co je to asistence na druhém stupni.

V: Máte přímou zkušenost se vzděláváním s LMP?

T: Ano, lehká retardace tam byla..., nevím, jestli s vámi někdo mluvil. Měla jsem minulý rok autistu a tenhle rok mám vývojovou dysfázii.

V: Teď jestli byste mi mohla podrobněji popsat zkušenost s dítětem s LMP. Jaké přínosy nebo potíže?

T: Myslíte jako z hlediska mě nebo toho dítěte?

V: Z hlediska vás, eventuelně i toho dítěte.

T: Z mého hlediska. Pořád mě to nutí, abych se pořád někde dozvídala o těchhle postiženích u těch dětí, víc a víc informací sbírám, hledáme, navzájem všichni si pomáháme, hledáme nějaké pomůcky, aby nám ulehčily práci a ulehčily včleňování toho dítěte do toho kolektivu. Svým způsobem, co to dalo mně... Asi taky to, že si člověk uvědomuje, jaký měl štěstí, že má zdravý děti. Taková ta pokora k tomu životu, ohleduplnost a vstřícnost k těm rodičům, protože jim vůbec nezávidím. A musím říct, že tady v téhle škole je to tak všechno propojené, všichni tady spolu tak spolupracujeme. Nemám zatím důvod být nějaká nespokojená a myslím si, že ty děti jsou tu taky spokojené. Všichni okolo od výchovných poradců, učitelů, družinářek, všichni tady tak spolupracujeme, se snažíme, aby ty děti byly včleněny do kolektivu. Všichni tady spolupracujeme a snažíme se, takže já nemám pocit, že by tady byl někdo jiný, který by sem nepatřil, ale to možná proto, že jsem se nesetkala s tím, že by těch poruch ve třídě bylo víc vždycky byla jen jedna, nemám srovnání, když je těch poruch víc.

V: Děkuji. Takže váš postoj je spíše kladný?

T: Když je to dítě jedno ve třídě, umím si to představit, znám tuhle práci, ale neumím si představit, jak se o tom mluví ve veřejnoprávních, jako v televizi, když to člověk poslouchá ty debaty, kdyby jich bylo více. To si nedovedu představit tu práci. Kdyby každý potřeboval něco jinýho a bylo tam těch asistentek víc ve třídě, tak jako třeba sem tam nahlídnu a v hodině procházím v té třídě 1.A, kde je těch asistentek více. Neumím si to představit tu práci. Vždycky tam nahlédnu a přijde mi to už taková hrozně... nevím, nemám z toho dobrý pocit.

V: Znáte nebo vidíte jak se ostatní žáci, jestli je nějaký rozdíl, jak se ostatní žáci chovají k tomu dítěti s tou inkluzí?

T: Já jsem o tom tuhle přemýšlela, když se mě známí ptali, co dělám za práci, co to znamená asistence pedagoga, ta moje dopolední práce tady ve škole, co to obnáší, když lidem vysvětluju co vlastně dělám tak vlastně jsem zjistila že lidi, který jsou v mém věku neví vlastně, o co vůbec jde, a já si vlastně myslím, že ty děti, které už od první třídy a někdy už ve školce vidí, že tady něco jako asistent je, takže to budou brát jako úplně samozřejmou věc, že prostě jsme každý nějaký, že jako lidi mého věku nebo starší vlastně neví, a pořád se tomu diví a nedokážou být tak vstřícní jako ty děti, které jsou na to zvyklé. A uvědomila jsem si to hlavně u toho, když si pak děti v družině hrály jako na paní učitelku a školu. Je tam úplně samozřejmě už paní asistentka při té hře. Bylo překvapení, když jsem to zažila, minulý rok ne, ale tenhle rok mě to překvapilo, když já jsem si jako dítě hrála na učitelku, tak vůbec žádná asistentka nebyla a ani by mě to nenapadlo, a oni to berou jako samozřejmou věc, že tam ta asistentka je. Já jsem to tady sdělovala, mě by to v životě nenapadlo a oni to berou jako samozřejmou věc, a to si myslím, že to je dobře, a oni to berou tak, jako že to tak prostě je, že někdo tam potřebuje pomoc a nehledě k tomu, že asistentka funguje přece pro celou třídu, když ta paní učitelka je pro celou třídu, tak že to je pomoc i pro ni.

V: Dobrý postřeh. Teď když jste říkala nějaké ty přínosy toho, že se ty děti takhle setkávají. Viděla byste nějaký úskalí toho vzdělávání dětí s LMP?

T: Jestliže na to je pan třídní učitel připraven a seznámen s tou poruchou a spolupracuje s asistentkou s rodinou a s výchovným poradcem, tak já si myslím, že by vesměs úskalí žádná nemusela být, ale říkám je to můj pohled na to, jedno dítě a dost, ale podle mě víc dětí s více vývojovými poruchami, to už je podle mě prostě masakr. A s těmi lidmi, co mluvím, kteří mají ty stejné zkušenosti, mají stejnou práci a mají v té třídě víc dětí

s vývojovými poruchami, kdy musí pro každý to dítě dělat ty zadání trošku jinak, já si myslím, že to je strašný nátlak na třídní učitele a jediný, a co mě třeba ještě zaráží už kolik let tady ta asistence je, ale nejsou žádné metodiky, pomocné nějaké portály, kde by se člověk mohl něčemu přiučit a ještě když nedávno proběhla v médiích ta hláška stop asistentům už se prostě neberou, pedagogické poradny žádné asistence už nebudou vypisovat. Přijde mi to, na jednu stranu že se chtějí zrušit ty speciální školy, není zase ta druhá strana, nejsou na to prostory většinou v těch školách, není to takové uzpůsobené, ale myslím si, že by se měl ten stát, měla celkově ta společnost nad tím zamyslet. Jedno dítě to tak nenaruší, ale v té první A co tady je si myslím, že to prostě dobře není. Že ta učitelka nemá klid na práci a že i ty děti to narušuje a to dítě, které se cítí jako kdyby tam v bezpečí, že to je v pořádku.

V: Jak vnímáte obecné klima tady na škole?

T: Já si myslím, že my jsme ukázková škola, co se týče inkluze. Když se bavím s ostatními lidmi se spolužačkami bývalými, co jsem tu poslední školu... když jsem měla sice směr výchovy předškolní a mimoškolní výchova tak přeci jenom, i když jsem dělala ve školce, Teď už to bude pět let, co dělám na základní škole, že jsem měla pocit, že už bych to měla vyměnit. Paní ředitelka mně dala najevo, že chce, abych to takhle dělala, že jí tady vadit nebudu, že člověk je tady rád, že tady je to tak hezky provázaný, že opravdu se paní ředitelka i všichni ostatní snaží o to, aby těm dětem tady bylo dobře, a rodiče byli spokojení, tak jak to tady prostě je. A aby sem ty děti chodily rády. To si myslím, že to je to nejdůležitější.

V: Já vám mockrát děkuji za rozhovor.

T 13 – učitelka matematiky, druhý stupeň

V: Zeptám se, jestli souhlasíte s tím, že si vás budu nahrávat?

T: Ano.

V: Chtěla jsem se vás zeptat, jak dlouho učíte a jaká je vaše aprobace, pracovní zařazení v rámci školy?

T: Učím matiku, fyziku, informatiku, učím sedmnáct osmnáct let.

V: V jakém ročníku učíte?

T: Jsem třídní sedmého ročníku, ale učím sedmičky, osmičky devítky.

V: Jaký je váš postoj k legislativním opatřením vzhledem k zavedení inkluze do škol?

T: No je to těžký. Jak to říct, spadlo to z nebe a najednou honem všechno přizpůsobit.

Myslím, že je to takový násilný a nepříjde mi to vůbec připravený, jakoby nějaký nařízení, který musíme splnit a nepřemýšlet o tom, jestli to je užitečný.

V: Máte přímou zkušenost s inkluzí žáka s lehkým mentálním postižením?

T: Mám, loni jsem měla inkludovanou dívčinu, která k nám v šestém ročníku přišla ze speciální školy. Pak se zase vrátila, protože v šestém ročníku byla v matematice na úrovni druhé, třetí třídy, v ostatních předmětech, fyzika, to taky nešlo, v českém jazyce byla taky na úrovni druhé třetí třídy... takže opakovala ročník a na angličtinu chodila ze třetáky. Ona byla sice mentálně zaostalá, ale emocionálně to bylo v pořádku, takže ona se cítila velmi trapně a nepříjemně. A i tady, když jsem jí dávala zadání pro druhý třetí ročník, tak jí to bylo velmi nepříjemný před spolužáky.

V: A myslíte si, že tam bylo i něco pozitivního v tom, že tady mohla studovat?

T: Já jsem žádný pozitiva nenašla. Dívčina si ve třídě kamarády nenašla, děti se s ní, ne jakože záměrně nebavily, ale oni neměli, o čem si s ní povídat ona by s nimi taky neměla o čem povídat. Bylo mi jí v podstatě líto, protože o přestávkách, přestávky trávila pořád sama a pořád jenom říkala, že se chce vrátit zpátky na speciální školu.

V: Obecně mohla byste říct, jaký máte postoj k inkluzi dětí s lehkým mentálním postižením?

T: Obecně k inkluzi, když má dítě nějaké fyzické postižení, já nevím, po obrně nebo něco, ale mentálně nezvládá, tak je to hrozně obtížný, ve chvíli, kdy máme ve třídě děti s IVP třeba čtyři, pět, šest dětí s IVP plus ještě tyhle děti inkludovaný, který potřebují úplně speciální práci, takže podle mého názoru to nejde kvalitně nějak dělat a učit děti zároveň inkludovaný a zároveň děti, který jsou v pořádku a normální, jako mluvím o dětech s mentální retardací, pokud je to dítě fyzicky postižený a mentálně to zvládá, tak není problém.

V: Čím si myslíte, že to bylo, že si ta dívenka nenašla kamarády?

T: Ona se stranila ona se sama stranila, protože sem tam došlo k nějakým úšklebkům, posměchu, i když si myslím, že děti jsou dobrý kolektiv ale jsou to děti, takže občas jí daly najevo, že je jako jinde a s tím jak ona byla emocionálně docela v pohodě, tak to vnímala, cítila, bylo jí to nepříjemný a vedlo to i k tomu, že hodně chyběla, že měla velký absence, že nechtěla chodit do školy, takže měla hodně zameškaných hodin, pravda je, že všechno měla omluvený od maminky, ale nechtěla prostě chodit do školy.

V: Znáte postoj rodičů k včlenění?

T: Vím jenom postoj maminky. Maminka chtěla, aby slečna studovala tady, ale když viděla, že dcera nechce studovat tady, tak potom maminka se teda rozhodla, že zpátky na tu speciální školu tedy půjde.

V: Mají se podle vás začleňovat děti s lehkým mentálním postižením, máte nějaký názor na to, eventuálně co by k tomu pomohlo, aby ty děti, dejme tomu i tahle dívčina se lépe začlenily?

T: Vůbec si neumím představit, co by pomohlo, v podstatě tam by pomohlo jedině, že by třídy opravdu byly malé kolektivy, že by se třeba vzdělávalo v kolektivu do patnácti dětí, kde by bylo jedno, dvě s nějakými potřebami podpory, ale na v kolektivu, kde je pětadvacet, třicet lidí a kde z toho půlka dětí má ještě IVP. Takže já si vůbec neumím představit, co by pomohlo, protože v tuhle chvíli třeba peníze vůbec nepomůžou, v podstatě ani paní asistentky nepomůžou, protože oni v tomhle věku už ty asistenty taky moc neberou. Jsou brány na hodiny mimo třídu, takže oni jsou v tuhle chvíli v podstatě zase vyčleněný z toho kolektivu.

V: Viděla byste i nějaká pozitiva inkluze dětí s lehkým mentálním postižením?

Jak říkám, je to nesmysl, ta holčina se vrátila do praktické a myslím, že jí je tam líp.

V: Ještě poslední otázka, jestli vy osobně se cítíte dostatečně proškolená, jestli máte pocit dostatečné pomoci a podpory vedení?

T: No, já vystudovanou speciální pedagogiku nemám, takže s tím mám trošku problém, protože ten přístup musí být jiný u těchhle dětí a myslím si, že je škoda ty děti přesouvat sem, protože ve speciálních školách jsou učitelé, specialisté, kteří vědí jak s dětma pracovat, kteří mají k tomu i pomůcky, který já tady nemám a v tomhle já vidím taky problém, že ty inkludovaný děti, že s nimi pracují normální pedagogové, kteří nejsou specialisté. Přijde mi to úplně stejné, jako kdybych s bolavým zubem šla k praktickému lékaři, protože je to taky doktor.

V: A nějaké možnosti do vzdělání?

T: To ano to jsou, ale je otázka, zda škola bude hromadně do vzdělávat učitele, když to stojí čas, peníze a škola na to nemá prostředky. Někdo musí za ty učitele suplovat, ty peníze to stojí, takže si neumím představit, že bychom šli hromadně studovat. Protože, když se studuje speciální pedagogika, tak je to speciální obor, který se studuje pět let, a já bych to měla dohnat nějakým kurzem, takže to v životě tím kurzem dohnat nemůžu, nehledě na to, že tady ještě chybí ta praxe, takže když mi tady dají děti s mentálním postižením, já si o tom něco přečtu, nastuduji, ale stejně s tím dítětem já neumím pracovat.

V: Děkuji za rozhovor.